

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 502.3:379.85

DOI: 10.31471/2415-3184-2019-1(19)-111-119

Я. С. Коробейникова, Ю. І. Юрас
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОГО РЕСУРСОКОРИСТУВАННЯ В ГІРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто основні напрями ресурсокористування в гірських об'єднаних територіальних громадах Івано-Франківської області. Туризм серед галузей є пріоритетним, оскільки може опиратись на потужний природний та історико-культурний потенціал у поєднанні зі збереженими етнічними традиціями та традиційними промислами в досліджуваному регіоні. Досліджено сучасний стан та проблеми децентралізації в Україні. Однією з проблем новостворених місцевих територіальних громад є відсутність методологічного інструментарію комплексного використання туристичного потенціалу територій. Авторами запропоновано алгоритм формування проектних пропозицій щодо розвитку туризму в межах місцевих територіальних громад. Розвиток туризму супроводжується виникненням нових екологічних загроз у межах туристичних дестинацій. Авторами проаналізовані особливості впливу туризму на довкілля в гірських об'єднаних територіальних громадах. Основними впливами на довкілля туристичних дестинацій є зміни первинних ландшафтів, забруднення води, забруднення атмосферного повітря, поводження з відходами. У статті досліджено проблему поводження з відходами в гірських туристичних дестинаціях. Удосконалено метод розрахунку обсягу відходів, згенерованого туристами та екскурсантами в межах туристичних дестинацій. Розраховані обсяги відходів, згенеровані туристами та екскурсантами в ОТГ гірських районів Івано-Франківської області, підтверджують наявність впливу туристів на проблему відходів у межах ОТГ. Серед проаналізованих ОТГ проблема утворення відходів туристами та екскурсантами проявляється в ОТГ Яремчанської міської ради, ОТГ Долинського та Коломийського районів. Високі показники утворення відходів туристами та екскурсантами ще більше ускладнюють проблему системи поводження з відходами, яка планувалась без урахування можливого впливу туристів. Така обставина актуалізує проблему формування програм управління відходами в межах об'єднаних територіальних громад. Запропоновано методологічні підходи щодо формування програм поводження з відходами в межах ОТГ.

Ключові слова: децентралізація, об'єднані територіальні громади (ОТГ), збалансований розвиток громад, туризм, управління побутовими відходами.

Постановка проблеми. Для гірських територіальних громад Івано-Франківської області перспективними галузями господарства є лісове господарство та переробка лісу, туризм, розвиток і розбудова інфраструктури, насамперед транспортної, дорожньої та комунікаційної; розвиток наукомістких, енергоощадних, високотехнологічних та екофільних виробництв, що вимагають екологічно чистого середовища; розвиток традиційного гірського сільського господарства; відродження та розвиток традиційних промислів і ремесел. Потужний природний та історико-культурний потенціал Прикарпаття у поєднанні зі збереженими етнічними традиціями та традиційними промислами сформували базу розвитку туризму в регіоні. Окрім цього, туристична галузь не потребує значних капіталовкладень та має швидкі терміни окупності проектів в умовах стійкої динаміки галузі. Це усвідомлюють керівники місцевих територіальних громад, проголошуючи туризм як пріоритетну галузь розвитку. Як показує досвід співпраці з місцевими територіальними громадами в галузі туризму, вони потребують дослідження рекреаційно-туристичного потенціалу ОТГ, формування інвестиційних пропозицій розвитку окремих видів

туризму на територіях ОТГ, проектів планувальної організації рекреаційних та паркових зон, створення програми просування місцевого туристичного продукту на ринку послуг туризму, формування баз даних ресурсного потенціалу та інфраструктурної складової розвитку туризму, проектів удосконалення туристичної інфраструктури територій ОТГ, створення екскурсійних програм у межах ОТГ, консультивання щодо можливості розвитку сільського туризму на територіях ОТГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням децентралізації в Україні останні роки приділяється підвищена увага. Цій реформі присвячена велика кількість робіт вітчизняних учених. Найбільш відомі праці Возняк Г. В., Луніної І. О.; Федоренко Ю. І., Баймуратова М. О., Касич А. О., Хандій О. О., в яких висвітлені загальні аспекти та проблеми впровадження реформи місцевого самоврядування. Сьогодні напрацьована достатня наукова основа щодо правових і фінансових аспектів децентралізації влади в Україні у працях Ганущак Ю. І., Камінської Н. В., Карчевської І. О., Легкоступ І. І., Молдован О. О., Карабін Т. О., Хамінч С. Ю. та ін. Міжнародний досвід децентралізації висвітлено в працях Бондаренко А. І., Гнидюк І. В., Науменко Р. А., Сухенко В. В. тощо.

Дослідження екологічних аспектів розвитку місцевих територіальних громад визначається науковою спільнотою як новий напрям досліджень. Вкрай мало також наукових публікацій, що висвітлюють екологічні наслідки туристичної діяльності. Шляхи забезпечення екологічної безпеки у розвитку індустрії туризму, як складової її збалансованого розвитку, викладені у працях Воробйової О. А., Голод А. П., Корж Н. В., Куценко В. І., Миронова Т. Л., Шарко В. В., Коробейникової Я. С., Ю. Зінька, М. Мальської, М. Іваника, С. Благодира тощо.

Поводження з відходами в межах туристичних дестинацій серед інших є найменш дослідженим напрямом впливу. Питаннями проблем відходів відповідно до сфер їхнього утворення та функціонування сміттєзвалищ займалися такі вітчизняні дослідники як Федоренко О. І. (вплив відходів на довкілля), Шаніна Т. П., Губанова О. Р., Петрук В. Г., Гурець Л. Л. (проблеми управління та поводження з відходами), Мальований М. С., Радовенчик В. М., Гомеля М. Д., Корбут М. Б. (екологічна безпека звалищ твердих побутових відходів), Орфанова М. М. (еколого-технологічні принципи поводження з відходами), Коцюба І. Г. (чинники впливу на обсяг утворення твердих побутових відходів), Пушкарьова-Безділь Т. М. (проблема поширення територій несанкціонованих звалищ твердих побутових відходів на землі природно-заповідного фонду України) та ін. Однак практично не дослідженими залишаються проблеми поводження з відходами у межах туристичних дестинацій.

У світовій науковій спільноті такі дослідження здійснено в рамках програми ООН з навколишнього середовища (UNEP) [1], а також такими авторами як A. Holden, T. Davies, S. Cahill (основні напрями впливу туризму та готельної індустрії на довкілля), S. Nair, C. Jayakumar (особливості управління відходами у межах територій розвитку сільського туризму), A. Khajuria, Y. Yamamoto, T. Morioka (чинники, що впливають на обсяг утворення відходів), F. Mihai (туризм як джерело утворення відходів в міських та сільських туристичних дестинаціях) [2], J. Mateu-Sbert, I. Ricci-Cabello, E. Villalonga-Olives, E. Cabeza-Irigoyen (аналіз впливу туризму на обсяг утворення відходів) [3], C. Ezeah, J. Fazakerley, T. Byrne (дослідження досвіду країн ЄС у сфері поводження з відходами в межах територій розвитку туризму) [4], тощо.

Постановка завдання. Детальний аналіз наукових результатів у цій сфері показав, що у наукових працях обговорено питання розмежування повноважень між районами, регіонами й територіальними громадами, розглянуто організаційно-правові аспекти децентралізації влади, основні поняття, її види, принципи, моделі, фінансове забезпечення проведення реформ. Однак у них висвітлено переважно теоретичні сторони процесу децентралізації в Україні, а практичні аспекти часто залишаються поза увагою. Незважаючи на повільність процесів децентралізації, щомісяця з'являються нові приклади впровадження елементів децентралізації та виникають нові проблеми втілення в життя державного соціально-економічного експерименту. Як відомо, кожна територіальна громада формує власні стратегії розвитку. Проте стратегічні плани виступають тільки як вектор розвитку, а не як практичні поради щодо реалізування запланованого [5-8]. Більшість громад не володіє інформаційною базою та відповідними методиками, які дозволятимуть реалізовувати туристичні проекти. Тому актуальними на сьогодні є розроблення науково-методичних інструментаріїв щодо розвитку об'єднаних територіальних громад та пошук напрямів збалансованого, екологічно безпечного туристичного ресурсокористування в їхніх межах.

Метою дослідження є аналіз проблеми поведження з відходами та розроблення алгоритму збалансованого туристичного ресурсокористування в межах гірських об'єднаних територіальних громад Івано-Франківської області.

Досягнення мети досліджень реалізовувалось виконанням таких *завдань*:

- проаналізувати стан наукових досліджень у галузі практичних аспектів процесу децентралізації в Україні;
- ідентифікувати перспективні напрями розвитку гірських об'єднаних територіальних громад та запропонувати алгоритм формування проектних пропозицій щодо розвитку туризму в їхніх межах;
- на основі аналізу негативних екологічних наслідків розвитку туризму в досліджуваному регіоні визначити пріоритети в управлінні станом довкілля місцевих територіальних громад гірської частини Івано-Франківської області;
- на основі розробленої методики розрахувати обсяги відходів, утворених туристами та екскурсантами в ОТГ гірських районів Івано-Франківської області;
- обґрунтувати необхідність формування програм поведження з відходами на рівні ОТГ як пріоритетних у комплексному плануванні соціально-економічного розвитку місцевих територіальних громад для їхнього сталого розвитку.

Об'єкт дослідження – гірські об'єднані територіальні громади Івано-Франківської області як управлінські системи в галузі поведження з відходами в контексті сталого розвитку туризму в їхніх межах. *Предмет дослідження* – управління поведження з відходами як складова частина збалансованого розвитку туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Реформа адміністративно-територіального устрою відбувається в Україні з 2014 року та є багатоетапною та клопіткою роботою у багатьох сферах життєзабезпечення та розвитку суспільства. Територіальні громади мають право розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в рамках співпраці територіальних громад для виконання спільних програм та більш ефективного надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад [9]. Об'єднані громади акумулюють бюджетні кошти для вирішення нагальних питань територіальних громад, отримують додатково фінансування другого бюджетного рівня з доходів районного бюджету, зменшують бюрократичний управлінський апарат; отримують повноваження на рівні міст обласного значення, що дозволить на практиці впроваджувати перспективні плани активного розвитку. У результаті децентралізації для об'єднаних територіальних громад змінилися не тільки процеси бюджетотворення та фінансування, а й відбулась перебудова процесів ухвалення рішень щодо життєдіяльності ОТГ та відповідальності за їхнє успішне реалізування.

Практичне реалізування процесу децентралізації розпочалася лише у 2015 році та до сьогодні просувається дуже повільно. Місцеві громади, які утворилися, зіткнулися з рядом проблем, що унеможливує їхній ефективний розвиток. По-перше, сформовані територіальні громади є різними за ресурсним потенціалом та соціально-економічним станом. Деякі з них опираються, в основному, тільки на державні субвенції. З іншого боку, фінансова децентралізація привела до акумулювання в територіальних громадах більше коштів, які не завжди раціонально використовуються. По-друге, величезний тягар проблем життєзабезпечення громад, які не вирішувалися більше тридцять років, лягли на плечі новоутворених адміністрацій. По-третє, органи управління більшості територіальних громад потребують кваліфікованих управлінців у різних галузях, віддалені громади відчувають нестачу кадрів, які мають вирішувати не тільки нагальні проблеми життєзабезпечення громади, але і працювати на перспективу, окреслюючи напрями майбутнього розвитку громади.

В умовах формування територіальних громад актуальним постало питання напрямів соціально-економічного розвитку нових адміністративних утворень для раціонального планування господарського комплексу. Гірські об'єднані територіальні громади займають близько 50 % території Івано-Франківської області (табл. 1). Їхній успішний розвиток як самостійних самоврядних об'єднань є запорукою успіху всього регіону.

Авторами розроблений алгоритм формування проектних пропозицій щодо розвитку туризму в межах місцевих територіальних громад, що дозволить упорядкувати та раціонально планувати розвиток туристичного сектору господарства, більш ефективно витратити ресурс для досягнення цілей у межах місцевих територіальних громад (рис. 1).

Структура гірських територіальних громад в Івано-Франківській області

№	Район області	Територіальні громади
1	Богородчанський	Яблуньська, Дзвиняцька, Богородчанська, Старобородчанська, Солотвинська
2	Верховинський	Верховинська, Білоберезька, Красноільська, Зеленська, Яблуницька
3	Долинський	Болахівська, Долинська, Вигодська, Витвицька
4	Коломийський	Печеніжинська, Коломийська, Матєєвецька, Нижньовербізька
5	Косівський район	Косівська, Яблунівська, Рожнівська, Космацька, Кутська, Пістинська*, Шепітська*
6	Надвірнянський	Переріслянська, Надвірнянська, Ланчинська, Делятинська, Зеленська
7	Рожнятівський	Спаська, Брошнів-Осадівська, Перегінська, Рожнятівська
8	Яремчанська міська рада	Яремчанська, Ворохтянська

*Межі та структура громад уточнюються

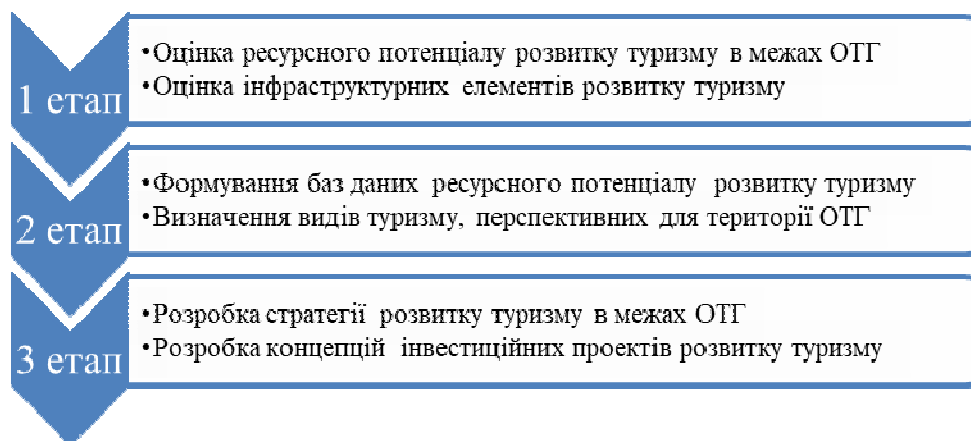

Рис. 1. Етапи формування концепцій проектів розвитку туризму в межах ОТГ

Туризм і навколишнє середовище є єдиною системою; яка загалом укладається в модель «природа – населення – господарство». Якість навколишнього середовища є необхідною умовою для розвитку туризму, а успішний розвиток може бути забезпечений за умови регулювання потоку туристів і досягши збалансованого співвідношення економіки і екологічного стану регіону. Хоча частка деградації довкілля в результаті туристичної діяльності становить 5–7 %, у світовому вимірі, у регіонах, де туризм є провідною галуззю, ці цифри, очевидно, значно більші. Кажучи загалом про вплив туризму на навколишнє середовище, не можна прийти до однозначного висновку. У багатьох випадках відносно однакові умови розвитку туристичної діяльності можуть привести на різних територіях як до позитивних, так і до негативних результатів. Проте в умовах слабого контролю виконання природоохоронного законодавства в Україні, низького рівня екологічної свідомості громадян та відповідальних управлінців, відсутності комплексних програм управління довкіллям, переважно, спостерігається негативний вплив туристичної діяльності на довкілля туристичних дестинацій. Непродумані підходи до створення туристичних центрів у певних регіонах можуть спричинити порушення місцевих екологічних і суспільних систем. Ще у 1983 р. ВТО визначила п'ять ситуацій, коли туризм завдає шкоди довкіллю:

- зміни в екологічній ситуації районів, де природне середовище було у доброму стані з точки зору природи, культури й людини;
- спекулятивний натиск, який призводить до знищення пейзажу і природного життєвого середовища;
- зайняття місця та виконання робіт, які призводять до незворотних процесів у користуванні землею;
- шкода для традиційних цінностей в охоплених туризмом зонах і зниження стандарту в людському вимірі при існуючому розвитку;

– значні обсяги, що розростаються і збіднюють якість середовища охопленого туризмом району.

Для регіону Українських Карпат туризм залишатиметься пріоритетною галуззю господарювання і в майбутньому на фоні світових трендів зростання туристичного сектору економіки. Тому урахування всіх наслідків розвитку туризму для місцевих громад та мінімізування негативних наслідків є новими управлінськими викликами. У межах Карпатського регіону основними впливами на довкілля туристичних дестинацій є зміни первинних ландшафтів, забруднення води, забруднення атмосферного повітря, поводження з відходами [10].

Для Карпатського регіону та гірської Івано-Франківської області зокрема проблема поводження з відходами у межах туристичних дестинацій є найменш дослідженим та недостатньо вирішеним напрямом впливу. Ця проблема стає особливо гострою у зв'язку з тим, що кількість туристів щороку зростає та в піки сезону значно перевищує кількість місцевого населення.

Проблему поводження з відходами в Івано-Франківській області актуалізують в останні роки у зв'язку з швидкими темпами розвитку галузі туризму в області і збільшенням туристичних потоків, які за останні десять років зросли у понад 10 разів. Аналіз статистичних показників поводження з ТПВ в Україні, Карпатському регіоні та Івано-Франківській області дозволив зробити висновок про загрозову для довкілля тенденцію до збільшення їхніх обсягів, а особливо обсягів тих відходів, які підлягають видаленню, та їхнього нагромадження на полігонах. Протягом 2010–2016 рр. обсяг відходів, що підлягають видаленню, зріс у Івано-Франківській області майже у 10 разів і з усього обсягу відходів складає близько 50%. У зв'язку з неефективним поводженням з відходами, їхній обсяг у спеціально відведених місцях постійно збільшується і з 2010 року зріс майже на 25%.

Аналіз стану полігонів ТПВ Івано-Франківської області показав, що на сьогодні більшість із них заповнені в середньому на 80–90% або повністю вичерпали свій ресурс. Найменш забезпеченими полігонами ТПВ є найбільш популярні туристичні Яремчанська міська рада та Косівський район.

В останні роки світова наукова спільнота активно досліджує вплив туристичної індустрії на проблему утворення відходів. Ф. Міхай у своєму дослідженні наводить формулу розрахунку обсягу відходів, згенерованих туристами в міських та сільських територіях (1) [2]:

$$Q_{wt} = \frac{N_t \times I_{twg} \times D_s}{1000}, \quad (1)$$

де Q_{wt} – обсяг відходів, утворений туристами, т;

N_t – кількість туристів, ос.;

I_{twg} – швидкість утворення відходів туристами (кг/ос/день);

D_s – середня тривалість перебування в закладах розміщення, дн.

Цей метод має свої недоліки, оскільки не враховує чинника екскурсантів, які можуть перевищувати кількість туристів у Карпатському регіоні у 2–10 разів (рис. 2) [11, 12].

Тому, для розрахунку обсягу твердих побутових відходів, згенерованого туристами та екскурсантами, запропоновано використовувати таку формулу (2):

$$W = (N_t \times D_t + N_e \times D_e) \times K_w, \quad (2)$$

де W – обсяг твердих побутових відходів, згенерований туристами та екскурсантами за обраний період часу, кг;

N_t – кількість туристів, ос.;

D_t – середня тривалість перебування туристів, діб;

N_e – кількість екскурсантів, ос.;

D_e – середня тривалість перебування екскурсантів, діб;

K_w – середній обсяг згенерованих твердих побутових відходів туристами і екскурсантами в день, кг/ос.×доба.

Розроблення такого методу розрахунку є наразі особливо важливе, оскільки відходи туристичних дестинацій не виділено в окрему категорію при збиранні відповідних статистичних даних.

У світовій спільноті немає однастайності щодо показника середнього обсягу згенерованих твердих побутових відходів туристами і екскурсантами в день (табл. 2).

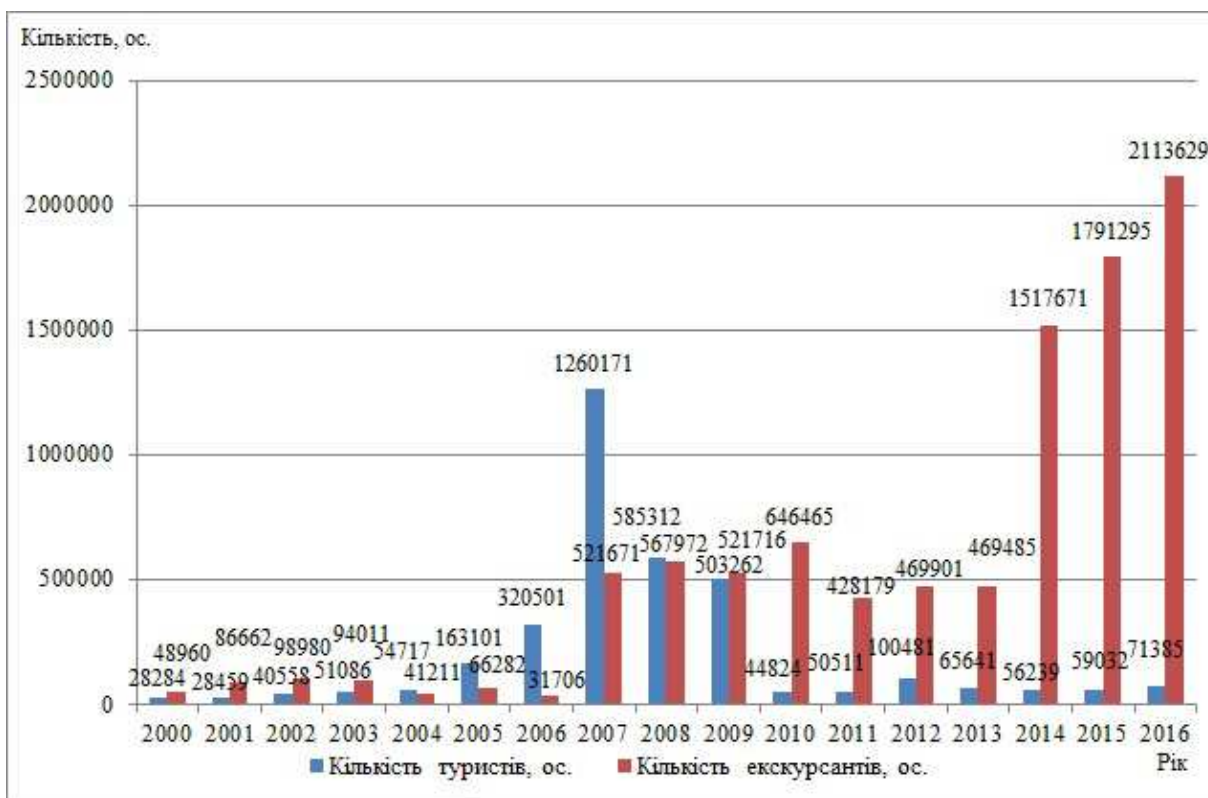

Рис. 2. Кількість туристів та екскурсантів у Івано-Франківській області у 2000–2016 рр.

Таблиця 2

Показники середнього обсягу твердих побутових відходів, згенерованих туристами та екскурсантами*

Країна/організація	Середній обсяг згенерованих твердих побутових відходів туристами і екскурсантами в день, кг
ВТО	1
країни ЄС-27	1,41
Іспанія	1,31
Мальдівська Республіка	2,9
Кіпр	1
Румунія	0,9 (в міських територіях), 0,4 (в сільських територіях)
Індія	2
Таїланд	1-2,5
Ботсвана	0,39

*Складено автором за даними [1–3,13–16]

Якщо вважати, що середня тривалість перебування туристів у Карпатському регіоні 5,56 днів і екскурсантів – 1 день, то можна розрахувати обсяг твердих побутових відходів, утворений туристами та екскурсантами у межах ОТГ Івано-Франківської області. Для розрахунку ми прийняли, що кожен турист створює принаймні 1 кг твердих побутових відходів у день відповідно до даних ВТО.

Розраховані обсяги відходів, згенеровані туристами та екскурсантами в ОТГ гірських районів Івано-Франківської області, підтверджують наявність впливу туристів на проблему відходів у межах ОТГ (рис. 3). Серед проаналізованих ОТГ найчіткіше проблема утворення відходів туристами та екскурсантами проявляється в ОТГ Яремчанської міської рад, Долинського та Коломийського районів. Такі високі показники утворення відходів туристами та екскурсантами ще більше ускладнюють проблему системи поводження з відходами, яка планувалась без урахування можливого впливу туристів. Тим більше, що в популярних туристичних ОТГ області кількість туристів може перевищувати кількість населення та відповідно і обсяги утворених ними відходів.

Висновки. Розвиток туризму відіграє важливу роль у соціально-економічному становленні місцевих громад: з'являються нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу громади. Розвиток сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, удосконаленню системи медичного обслуговування населення, впровадженню нових засобів поширення інформації.

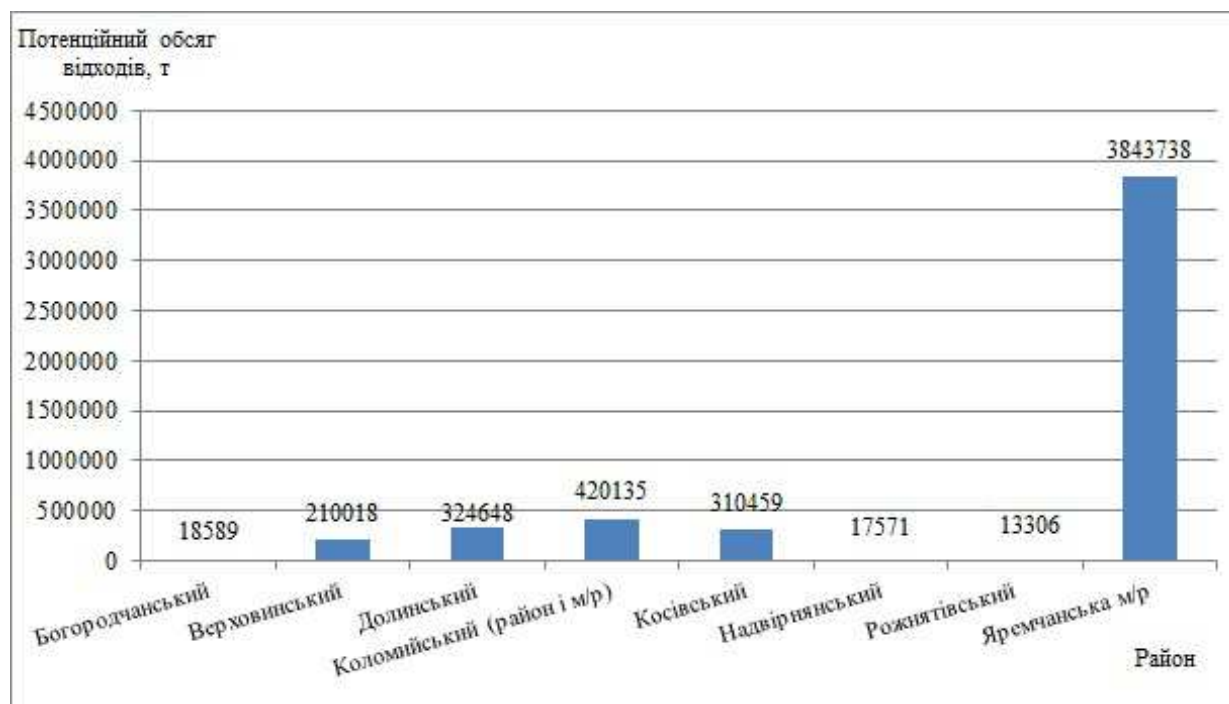

Рис. 3. Розрахований обсяг відходів, згенерований туристами та екскурсантами у 2016 р. у межах ОТГ гірських районів Івано-Франківської області

Розроблений у результаті досліджень алгоритм проектних пропозицій щодо розвитку туризму в межах місцевих територіальних громад дозволить упорядкувати та раціонально планувати розвиток туристичного сектору господарства. Для запобігання негативному впливу туризму на довкілля органи місцевого самоврядування, разом із органами контролю, адміністраціями природоохоронних установ мають розробляти програми оздоровлення довкілля, включаючи управління відходами громад. Удосконалено метод розрахунку обсягу відходів, згенерованого туристами та екскурсантами в межах туристичних дестинацій. Розраховані обсяги відходів, згенеровані туристами та екскурсантами в ОТГ гірських районів Івано-Франківської області, підтверджують наявність впливу туристів на проблему відходів у межах ОТГ. Подальші наукові дослідження слід спрямувати на локальний рівень – на території місцевих територіальних громад, надання їм науково-методичної основи для формування стратегій розвитку громад та створення програм у сфері управління навколишнім середовищем на засадах сталого розвитку.

Література

- 1 A Manual for Water and Waste Management. URL: <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/WEBx0015xPA-WaterWaste.pdf> (дата звернення: 12.02.2017).
- 2 Mihai F. Tourism implications on local waste management. Case study: Neamț County, Romania. *Present Environment and Sustainable Development*. 2013. Vol. 7(1). pp. 214–221.
- 3 Mateu-Sbert J., Ricci-Cabello I., Villalonga-Olives E., Cabeza-Irigoyen E. The Impact of Tourism on Municipal Solid Waste Generation: The Case of Menorca Island (Spain). *Waste Management*. 2013. 33. pp. 2589–2593.
- 4 Ezeah C., Fazakerley J., Byrne T. Tourism Waste Management in the European Union: Lessons Learned from Four Popular EU Tourist Destinations. *American Journal of Climate Change*. 2015. 4. pp. 431–445.
- 5 Берданова О., Вакулєнко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні». DESPRO. К. : ТОВ «Софія-А». 2012. 88 с.

6 Бородіна О. А. Теоретичні та практичні аспекти стратегічного планування в умовах децентралізації. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2016. Вип. 14. С. 104–111.

7 Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Проекту Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». URL: http://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf (дата звернення: 20.02.2019)

8 Ткачук А., Кашевський В., Мавко П. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с.

9 Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р // Офіц. вісн. України. 2014. № 30. С. 8. Ст. 831.

10 Коробейникова Я. С. Екологічні проблеми територій туристичних дестинацій. Екологічна безпека та збалансоване природокористування: науково-технічний журнал. 2013. № 1 (7). С. 91–94.

11 Статистична інформація Івано-Франківської області. URL: www.ifstat.gov.ua (дата звернення: 15.11.2017 р.)

12 Відділ туризму Управління зовнішніх економічних зв'язків і туризму Івано-Франківської області. URL: <http://www.if.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2017 р.)

13 Zorpas A. A., Lasaridi K., Voukkali I., Loizia P., Inglezakis V. J. Solid Waste From The Hospitality Industry In Cyprus. *Island Sustainability II*. 2012. 166. pp. 41–49.

14 Peterson C. Assessment of Solid Waste Management Practices and Its Vulnerability to Climate Risks in Maldives Tourism Sector, Report submitted to Ministry of Tourism, Arts and Culture. 2013. 19 p.

15 Bashir S, Goswami S. Tourism induced challenges in municipal solid waste management in hill towns: Case of Pahalgam. *Procedia Environmental Sciences*. 2016. 35. pp. 77–89.

16 Ranieri E., Antognoni S., Istrate I. A., Apostol T. Municipal solid waste management in Italian and Romanian tourist areas. *UPB Scientific Bulletin, Series D: Mechanical Engineering*. 2015. 76 (2). pp. 277-288.

Ya. Korobeinykova, Iu. Iuras

*Ivano-Frankivsk National
Technical University of Oil and Gas*

PROBLEMS OF TOURISM RESOURCE USE IN THE MOUNTAINOUS UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES OF IVANO-FRANKIVSK OBLAST

The article outlines the main directions of resources use in the mountainous united territorial communities of Ivano-Frankivsk oblast. Tourism is a priority among other sectors of economy, since it can rely on strong natural, historical and cultural potential, combined with the preserved ethnic traditions and traditional crafts in the studied region. The present state and problems of decentralization in Ukraine were studied. One of the problems in the newly created territorial communities is the lack of methodological tools for the complex use of tourism potential of the territories. The authors have proposed the algorithm for developing project proposals for tourism development within the local territorial communities. Tourism development results in the appearance of new environmental hazards within tourism destinations. The authors have analyzed the peculiarities of tourism impact on the environment in the mountainous united territorial communities (UTC). The main environmental impacts of tourism destinations are changes in primary landscapes, water pollution, air pollution, and waste management. The article studies the problem of waste management in the mountainous tourist destinations. The authors have improved the method of calculating the amount of waste generated by tourists and excursionists within tourist destinations. The calculated amounts of waste generated by tourists and excursionists within the united territorial communities of the mountainous regions of Ivano-Frankivsk oblast prove the tourists' impact on the amount of waste in the UTCs. In the analyzed UTCs the problems of waste generation by tourists and excursionists exist in the UTC of Yaremche City Council and in the UTC of Dolyna and Kolomyia regions. High indicators of waste generation by tourists and excursionists complicate the process of waste management which was planned without taking into

account the possible impact of tourists. This circumstance makes the issue of developing waste management programs topical in the UTCs. The methodological approaches to the development of waste management programs in the UTCs have been proposed.

Key words: decentralization, united territorial communities (UTC), sustainable development of communities, tourism, municipal waste management.

References

- 1 A Manual for Water and Waste Management. URL: <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/WEBx0015xPA-WaterWaste.pdf> (accessed on 12.02.2017).
- 2 Mihai F. Tourism implications for local waste management. Case study: Neamț County, Romania. *Present Environment and Sustainable Development*. 2013. Vol. 7 (1). pp. 214-221.
- 3 Mateu-Sbert J., Ricci-Cabello I., Villalonga-Olives E., Cabeza-Irigoyen E. The Impact of Tourism is Municipal Solid Waste Generation: The Case of Menorca Island (Spain). *Waste Management*. 2013. 33. pp. 2589-2593.
- 4 Ezeah C., Fazakerley J., Byrne T. Tourism Waste Management in the European Union: Lessons Learned from Four Popular EU Tourist Destinations. *American Journal of Climate Change*. 2015. 4. p. 431-445.
- 5 Berdanova O., Vakulenko V. Stratehichne planuvannia mistsevoho rozvytku. Praktychnyi posibnyk. Shveitsarsko-ukrainskyi proekt «Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini». DESPRO. K. : TOV «Sofiiia-A». 2012. 88 s.
- 6 Borodina O. A. Teoretychni ta praktychni aspekty stratehichnoho planuvannia v umovakh detsentralizatsii. Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti. 2016. Vyp. 14. S. 104-111.
- 7 Metodolohiia stratehichnoho planuvannia rozvytku ob'iednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini [Elektronnyi resurs] // Ofitsiinyi sait Proektu Yevropeiskoho Soiuzu «Pidtrymka polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini». URL: http://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf (accessed on 20.02.2019)
- 8 Tkachuk A., Kashevskyi V., Mavko P. Stratehichne planuvannia u hromadi (navchalnyi modul). K. : IKTs «Lehalnyi status», 2016. 96 s.
- 9 Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.04.2014 r. № 333-r // Ofits. visn. Ukrainy. 2014. № 30. S. 8. St. 831.
- 10 Korobeinykova Ya. S. Ekolohichni problemy terytorii turystychnykh destynatsii. Ekolohichna bezpeka ta zbalansovane pryrodokorystuvannia: naukovo-tekhnichnyi zhurnal. 2013. №1 (7). S. 91–94.
- 11 Statystychna informatsiia Ivano-Frankivskoi oblasti. URL: www.ifstat.gov.ua (accessed on 15.11.2017)
- 12 Viddil turyzmu Upravlinnia zovnishnykh ekonomichnykh zv'iazkiv i turyzmu Ivano-Frankivskoi oblasti. URL: <http://www.if.gov.ua> (accessed on 15.11.2017)
- 13 Zorpas A. A., Lasaridi K., Voukkali I., Loizia P., Inglezakis V. J. Solid Waste from the Hospitality Industry In Cyprus. *Island Sustainability II*. 2012. 166. pp. 41-49.
- 14 Peterson C. Evaluation of Solid Waste Management Practices and Its Vulnerability to Climate Risks in the Maldives Tourism Sector, Report submitted to the Ministry of Tourism, Arts and Culture. 2013. 19 p.
- 15 Bashir S, Goswami S. Tourism induced challenges in municipal solid waste management in the hill towns: Case of Pahalgam. *Procedia Environmental Sciences*. 2016. 35th pp. 77-89.
- 16 Ranieri E., Antognoni S., Istrate I. A., Apostol T. Municipal solid waste management in Italian and Romanian tourist areas. *UPB Scientific Bulletin, Series D: Mechanical Engineering*. 2015 (76) (2). pp. 277-288.

Надійшла до редакції 25 березня 2019 р.